

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح الغاء برخی قوانین از تاریخ ۱۳۱۰/۰۱/۰۱ تا ۱۳۲۸/۱۲/۲۹»

مقدمه

براساس ماده (۱) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور، تدوین و تنقیح قوانین کشور به عهده معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی گذاشته شده است تا از طریق سازوکارهای مذکور در این قانون اقدام به این امر نماید. از جمله این سازوکارها عبارت است از: «تشخیص مقرراتی که موضوع آنها منتفی شده است و اعلام آنها به مرجع تصویب‌کننده جهت اقدام قانونی» (بند «۱-۳» ماده (۳)) و همچنین «تهیه پیشنهاد جهت نسخ قوانینی که موضوع آنها منتفی یا نسخ ضمنی شده و ارائه آن به هیئت رئیسه مجلس جهت طی مراحل قانونی» (بند «۱-۴» ماده (۳)) و «شناسایی موارد نسخ صریح شخصی و اعمال آنها در مجموعه‌های تنقیح شده و ارسال به روزنامه رسمی جهت انتشار» (بند «۱-۵» ماده (۳)). بنابراین در راستای تنقیح قوانین، سه دسته از قوانین که باید منسوخ شده و یا نسخ آنها اعلام گردد مشخص شده است. یک دسته قوانینی که موضوع آنها منتفی است، یک دسته دیگر قوانین که نسخی شده‌اند و دسته دیگر قوانینی که به صورت صریح توسط قانونگذار نسخ شده‌اند (نسخ صریح). دسته اول و دوم نیازمند این است که قانونگذار به صراحت به نسخ آنها اقدام کند، زیرا به دلیل عدم نسخ صریح در مجموعه‌های قوانین همچنان معتبر شناخته می‌شوند، همچنانکه در بندهای «۱-۳» و «۱-۴» ماده (۳) قانون تدوین و تنقیح قوانین کشور هم به این امر تصریح شده است. اما دسته سوم به دلیل اینکه پیش‌تر توسط قانونگذار به صراحت منسوخ شده‌اند نیازی به نسخ مجدد نداشته و صرفاً همانگونه که در بند «۱-۵» ماده (۳) قانون تدوین و تنقیح قوانین کشور نیز ذکر شده است باید در مجموعه‌های قوانین اعمال و به روزنامه رسمی کشور نیز اعلام گردد و لذا نیازمند به قانونگذاری مجدد نیست. حال با این مقدمه به بررسی طرح حاضر می‌پردازیم.

مخصوص سخن علمی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۳۹

شماره چاپ:

۵۰۲

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۳/۱

معاونت پژوهش‌های

سیاسی-حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۳۹۲

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۳/۸

بررسی طرح پیشنهادی

هدف تدوین و تنقیح، وضوح و روشنی بخشیدن به قوانین است و به مدد این امر است که، نظام حقوقی بیشتر و بهتر و به دور از آشفتگی دیده می‌شود یا حداقل بیشتر و ساده‌تر در دسترس است. از همین رو تدوین و تنقیح قوانین کاری سودمند و در عین حال دقیق و دشوار است. سودمندی این کار از لحاظ تسهیل آگاهی عامه مردم به قواعد و موازین قانونی و تشخیص حد و مرز و گم‌وکیف حقوق و تکالیف فردی و اجتماعی خود و بازشناخت دگرگونی‌های آن بر حسب تغییر و مقتضیات و قوانین و مقررات، انکار ناپذیر است. طرح حاضر نیز در همین راستا ارزیابی می‌شود.

مطابق ماده واحده مصوبه حاضر، تمامی قوانین مربوط به دوره زمانی ۱۳۱۰/۱/۱ الی ۱۳۲۸/۱۲/۲۹ که در پیوست این طرح ذکر شده، اعم از اینکه اجرا شده و یا اجرای آن متوقف شده و یا موضوع آن منتفی شده و یا به موجب قوانین دیگر نسخ ضمنی شده‌اند، منسوخ اعلام می‌گردند. بنابراین طرح حاضر در مقام نسخ دو دسته نخست از قوانینی است که مطابق قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور لازم است اقدامات قانونی جهت نسخ آنها صورت پذیرد و طرح حاضر در همین راستا ارزیابی می‌شود.

همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، مبنای نسخ قوانین مذکور در پیوست، تاریخ تصویب آنهاست که مربوط به دوره‌های اولیه قانونگذاری است. مطابق این شیوه از تنقیح قوانین، کلیه قوانین مصوب در برهه زمانی خاصی از تاریخ مشخصی به‌طور کل منسوخ اعلام می‌گردند و در صورتی که برخی از احکام و ضوابط مندرج در این قوانین کماکان مورد نیاز باشد، در مهلت زمانی اعلام شده، دستگاه و یا افراد ذینفع باید پیشنهادهای خود را به‌منظور باقی ماندن اعتبار این ضوابط و یا قانونگذاری مجدد در این موارد اعلام دارند.

ازجمله دلایل حائز اهمیتی که نظام‌های قانونگذاری مختلف را به اتخاذ چنین شیوه‌ای واداشته است، حجم گسترده قوانین و ازسوی دیگر ضرورت بررسی‌های گسترده و زمانبر در امر تنقیح قوانین است.

حال مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی اگرچه تا حدودی از چنین روشی تبعیت نکرده است ولیکن تفاوت‌هایی نیز با آن دارد و برخی از قوانین که معتبر بوده و یا تردیدی در اعتبار آنها وجود داشته است از شمول فهرست قوانین منسوخ در دوره زمانی مذکور مستثنا و در نتیجه معتبر شناخته شده‌اند. بدون شک اظهار نظر دقیق نسبت به اعتبار چنین حجمی از قوانین که در پیوست مصوبه کمیسیون وجود دارد، علاوه بر اینکه مستلزم انجام مطالعات و بررسی‌های گسترده درخصوص این قوانین می‌باشد، نیازمند ورود و اظهار نظر دستگاه‌های اجرایی مرتبط با این قوانین نیز می‌باشد که به‌نظر می‌رسد به‌دلیل گستره وسیع قوانین موضوع نسخ امکان‌پذیر نشده است. البته ازسوی دیگر نمی‌توان امر مهم تنقیح را همواره به‌دلایل گوناگون معطل گذارد و ضرورت ورود مجلس در این خصوص انکارناپذیر است. لذا علیرغم اینکه به‌طور کل شیوه اتخاذ شده در طرح حاضر می‌تواند به‌عنوان یکی از گام‌های ابتدایی در راستای تنقیح قوانین ارزیابی گردد، اما چنین امری می‌توانست با اظهار نظر و ورود دستگاه‌های اجرایی به‌عنوان متولیان اجرای قوانین به نحو مناسب‌تری تحقق پذیرد.

نتیجه‌گیری

طرح حاضر که در راستای امر مهم تنقیح قوانین به تصویب کمیسیون محترم مربوطه رسیده است با تأکید بر نسخ قوانینی که در دوره زمانی خاصی (دوره‌های اولیه قانونگذاری) به تصویب رسیده‌اند، سعی داشته است تا قوانینی که تردیدی در عدم اعتبار آنها وجود ندارد را منسوخ اعلام کند. این طرح که به‌عنوان یکی از مراحل اولیه امر تنقیح ارزیابی می‌شود و اگرچه در صورتی که در آینده لزوم اعتبار برخی قوانین منسوخ شده مشخص گردد، دستگاه اجرایی مربوطه و نمایندگان محترم می‌توانند اقدامات قانونی لازم را در این رابطه جهت تصویب قوانین به‌روز و مناسب به‌عمل آورند لکن می‌توانست با ورود و اظهار نظر دستگاه‌های اجرایی مربوطه به نحو مناسب‌تر و دقیق‌تری نهایی گردد.